

Motion till riksdagen

1985/86:Jo768

Sven Munke (m)

Regionala koncessionsnämnder för prövning av tillstånd enligt miljöskyddslagen, m. m.

Miljöskyddsutredningen kom till på grund av den dåliga tillsynen över miljöfarlig verksamhet. BT-Kemi-skandalen var det viktigaste enskilda exemplet på dålig tillsyn och ägnas ett stort utrymme i delbetänkandet Bättre miljöskydd I som kom 1978. I betänkandet sägs bl. a.:

Tillsynen över miljöfarlig verksamhet har allmänt ansetts som det område där de största bristerna inom miljöskyddet för närvarande finns.

I en utredning som miljö- och hälsoskyddsnämnden i Landskrona utfört av omkring 100 miljöfarliga verksamheter 1983 framgår att tillsynen fortfarande är undermålig. Omkring 25 % av de förprövningspliktiga verksamheterna bedrivs utan tillstånd. I genomsnitt besöks företagen vart 5:e år av tillsynsmyndigheten. Mer än en tredjedel av de prövade verksamheterna har till stor del inte uppfyllt föreskrivna villkor:

Den samlade bilden av tillsynen är att denna fungerat otillfredsställande. Alltför många verksamheter som är förprövningspliktiga har inte prövats. Uppföljning av villkoren är dålig och utan kraft. Föreläggandena är få och tydligen föga respektingivande så att de nonchaleras i stor utsträckning. Kontrollen är dålig och man förlitar sig i hög grad till företagens egen kontroll och utnyttjar i alldeles för liten omfattning möjligheterna till extern kontroll, såsom periodisk besiktning. (Hantering av hälso- och miljöfarliga varor inom tillverkningsindustrin i Landskrona kommun.)

Statens naturvårdsverk konstaterar i tidningen Miljöaktuellt nr 10 1985 att kontrollen är urusel. Det är slutsatsen efter att naturvårdsverkets första branschvisa tillsynskampanj avslutats. Kontrollen av hur mycket järn- och stålbranschen släpper ut om den följer villkoren för sin verksamhet fungerar inte. Kontrollerna görs för sällan. Mätningar av luftutsläppen sker i genomsnitt vart tredje år och aldrig oftare än en gång per år.

Tillsynsansvaret åvilar i första hand länsstyrelsernas naturvårdsenheter medan naturvårdsverket har det övergripande ansvaret för tillsynen. Miljö- och hälsoskyddsnämnderna kan ta över tillsynen, men ett sådant övertagande har endast skett i liten omfattning. Länsstyrelserna har samtidigt ansvaret för omfattande tillståndsgivning enligt miljöskyddslagen.

Det har framförts kritik mot länsstyrelsernas dubbla roller i sammanhanget. Den regionala utvecklingen ligger också på länsstyrelserna. Samma myndighet skall således främja näringslivet samtidigt som den skall ställa krav på att samma verksamheter drivs så att de inte orsakar olägenhet. Kritik har förts fram om att länsstyrelserna i vissa fall haft svårt att skilja på dessa två

roller och tagit otillbörlig hänsyn till sysselsättning och näringslivets intressen utöver de ramar som miljöskyddslagen, svavellagen etc. anger.

Tillsynsmyndigheter har kritiserats av JO för att i tillsynen ta hänsyn till ekonomiska aspekter och sysselsättningsaspekter när företag överträtt fastställda villkor. JO slår fast att den avvägningen redan har gjorts vid tillståndsprövningen när villkoren fastställdes. Tillsynsmyndigheterna skall endast ta hänsyn till om villkoren uppfylls eller ej.

En omorganisering av tillstånds- och tillsynsverksamheten behövs därför för att de politiska mål som riksdagen fastställt genom miljöskyddslagen skall kunna uppnås. Dessa politiska mål bör, som den lagstiftande församlingen klart uttryckt, verkställas av myndigheter som inte har andra motstridiga intressen att bevaka samtidigt.

Paralleller kan göras med bl. a. polisens arbete som har sin uppgift klart definierad, att övervaka att vissa lagar följs. Om polisen ständigt var tvungen att ta hänsyn till sysselsättning, ekonomi och andra skilda intressen skulle det försvåra deras arbete.

En förbättring skulle nås om tillståndsgivningen skildes från tillsynsuppgifterna. De ofta svåra avvägningsfrågor som miljöskyddslagen föreskriver kan då göras av en myndighet som har tillgång till speciella resurser vad gäller juridik, teknik och ekonomi förutom miljökunskaperna. Tillsynsmyndigheten kan då på rakare sätt ägna sig åt att se till att de villkor som finns i tillståndet följs.

Tillståndsgivningen bör föras över från länsstyrelserna till regionala koncessionsnämnder med i huvudsak samma sammansättning och funktion som nuvarande koncession. Tillsynsmyndigheten skulle därför befrias från tillståndsgivningen och den skulle få mera tid för tillsynen.

Tillsynen flyttas över från länsstyrelsen till regionala kontor till naturvårdsverket. Detta medför flera fördelar. Tillsynen sköts av en och samma myndighet såväl den centrala som den fortlöpande. Samordning blir en intern fråga för naturvårdsverket utan de organisatoriska hinder som kan uppstå när flera myndigheter med olika budgetansvar etc. är inblandade. Resurserna kan användas bättre. Tillsynen behöver inte ordnas strikt efter geografiska gränser utan expertkunnandet avseende vissa industrigrenar t. ex. petrokemisk industri kan utnyttjas effektivare vid tillsynen över hela landet. Tillsynsmyndigheten kan på ett konsekventare sätt ägna sig åt tillsynen utan att otillbörlig påverkan minskar effektiviteten.

Hemställan

Med stöd av det ovan anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändringar i miljöskyddslagen så att regionala koncessionsnämnder införs och länsstyrelsernas tillståndsprövning överförs till dessa,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag innebärande att vattenöverdomstolen övertar behandlingen av besvärsgöranden enligt miljöskyddslagen.

Stockholm den 24 januari 1986

Sven Munke (m)

